

lih denarjev odloči občni zbor, ki se ima sklicati pri razkritju glavnega spomenika Slomškovega. (Konec prih.)

Gospodarske stvari.

M. Načini zemljo za pridelovanje raznega sočivja pripravljati.

II.

Rigolana zemlja je dalje tudi dosti bolj sposobna dež in roso v se jemati in tudi iz globočine vlago na se potegovati. Vsem rastlinam z globokimi koreninami, zlasti drevesom in grmovju, je rigolanje neobhodno potrebno, da lepo rastejo in se za starost okrepijo. Rastline s plitvimi koreninami pa dobijo s tem izpočito, močno zemljo in rastejo ravno tako dobro in lepo, kakor v dobro pognojeni zemlji, ktera se pa je le po navadnem načinu prekopala. To se lahko vidi na krompirju, pesi in drugih repnatih sadežih, ki celo brez gnoja na rigolani zemlji prav obilno rodijo.

Kakor je pa rigolanje koristno, ko se pod vodstvom izvedenega moža izpelje, ravno tako škodljivo zamore tudi postati, če se ga kakov mojsterskaza loti. Ne le na rastline in sadeže, ki jih hoče pridelovati, ampak tudi na to se mora gledati, kaka je zemlja posebno v spodnjih plasteh.

Globokost rigolanja je tedaj poglobitna stvar, ki se po raznih rečeh ravna. Za sadeže s plitvimi koreninami, kakor je zelje, bob, grah, je globočina 0'60—0'55 metrov dosti velika. Za imenovane in jednake sadeže je celo boljše, da se manj globoko rigola, ker po tem takem zamorejo jih korenine spodnjo podkopano gnojno prst doseči.

Tudi prvokratno rigolanje je boljše bolj plitvo izpeljati, razun, če se imajo sadeži s preglobokimi koreninami saditi. Če se v tem slučaju prvokrat pregloboko sega, so vendar le nekoliko preveč neplodne, če se priredjene zemlje preveč na vrh spravi.

Če je zaradi spodnjih plasti zemlje globokejša prerahljanje mogoče, se večja globokost lahko s tem doseže, da se pri vsakokratnem rigolanju za 0'15 metrov globočeje gre. Plitvo rigolanje je tudi takrat dobro, če zgornja zemlja ni pregloboka in se že 0'45—0'60 metrov globoko ilovica, glina, kremenica ali celo kamenje nahaja. Ravno tako rigolati je tudi treba, kedar že 0'30 do 0'45 metrov globoko podzemeljska voda stoji. Tako zemlja kmalu trda postane in korenine ne morejo v njo.

Če so zgornje plasti zemlje peščene, je včasih vrtnarju prav ljubo, če se v spodnjih plasteh nahaja ilovica. Po rigolanju se del ilovice na površje spravi in s peskom pomeša. Na tak način postane zemlja vlažnejša in hladnejša, kar je skoraj za vse vrste naših zelenjav razun fižola in murk jako ugodno.

Če pa gori povedanih zaprek ni in če je zemlja v večji globočini in debelosti prstena, peščena, prhko ilovičasta ali glinasta, ali pa, če je pod zadnjima dvema še plast peska, potem se pa mora na vsak način globoko rigolati, da se ilovica in glina s peskom pomeša in vrtna zemlja izdatno zboljša.

Navadno se toraj za sočivje zemlja poprek 0'80—0'90 metrov globoko rigola. Pri globočini od 0'95 metrov je mogoče ves v zemlji rastoči plevel popolnem pokončati. Celo pirnica tako globoko pogrebena skoraj vsakokrat popolnem konec vzame.

Če je pa jeden poglavitnih namerov rigolanja, da se plevel do dobrega pokonča, potem je samo po sebi razumevno, da se mora to delo prav skrbno in opazno opravljati, da se plevelnata prst s čisto ne pomeša, in tako na vrhu ne obleži in vse delo zastoju ne stori.

Najprimernejši čas za rigolanje je jesen in zima. Tu se potrebni delavci najlahkeje in najcenejše dobijo in po tem mraz in mokrota zemljo, na površje spravljeno, stisne in prhko naredi, tako da je spomladno delo potem izdatno polajšano.

Obroki, v katerih se ima isto zemljišče prerigolati je vsaka 3—4 leta. Učinek rigolanja na rast in pridelek je tako dobrotljiv in velik, da se večji stroški, ki jih tako obdelovanje zemlje s seboj prinese, več ko po dvojno poplačajo.

Nekaj v polajšanje pri rabi nove mere in vage.

Štacunsko ali kramarsko blago, ki se je prej merilo po vatlih ali laktih, se meri zdaj po metrih. Razmera med metrom in vatlom je taka, da n. pr. 9 vatlov da 7 metrov; potem se tudi ravna cena; če si prej dal za vatel blaga n. pr. 7 kr., daj za meter 9; ako bi štacunar zahteval 10 kr., mu v primeri s prejšnjo ceno daš pri metru po 1 kr. preveč; to se tebi sicer ne pozna toliko, ali če kupiš n. pr. 100 metrov, plačaš 1 gld. preveč, t. j. za svoj denar dobiš celih 11 metrov premalo. Še bolj se to pozna pri dražjem blagu, če je vajal vatel, n. pr. 7 gld. in trgovec zahteva na podlagi stare cene za meter ne 9, ampak 10 gld.; tu plačaš na podlagi stare cene pri 10 metrih celih 10 gld. preveč.

Vino na debelo se prodaja po hektolitrih (100 litrov). Hektoliter meri pa ne prav 71 bokalov ali 1 vedro in ne prav 31 bokalov; če ga tedaj kupiš na podlagi stare cene, in je vedro (40 bokalov) veljalo, n. pr. 10 gld., ne daj za hektoliter več ko 17 gld. 75 kr., če si dal za „kvinč“ (60 bokalov), n. pr. 10., ne daj za hektoliter čez 14 fl. 30 kr.

Isto pazi pri žitu itd., kar si prej kupoval po mernikih in vaganih. Kar si prej plačal vagan n. pr. po 4 gld., plačaj zdaj hektoliter k večjemu po 6 gld. 51.

Najbolj se je pa varovati krčmarjev, ki vino na drobno točijo. Po pravici ima veljati liter vina, katerega je prej bokal veljal 40 kr., le $28\frac{3}{10}$ k večjemu 29 kr. Krčmarji, vsaj v Ljubljani večidel pa so ga nastavili na 52 kr.; po tem takem plača gost pri 10 litrih že 83 kr., tedaj čez en liter, preveč in krčmar ima pri vsakem hektoliru 3 fl. 30 kr. neopravičenega dobička. Vina, ki se je prej prodajalo po 48 kr. bokal, se ima zdaj prodajati liter po 34. (prav za prav le po $33\frac{9}{10}$ kr.); krčmarji so ga nastavili liter po 36 kr., tedaj vsaj za 2 kr. liter, za 2 gld. hektoliter previsoko v primeri s staro ceno. Vino, ki je prej veljalo 52 kr. bokal, se mora po pravici dajati liter po 37 kr. (prav za prav le po $36\frac{4}{5}$ kr.); ljubljanski krčmarji pa so ga jeli točiti nekteri po 40 kr., drugi še dražje; tedaj je gost prikrajšan pri litru za dobre 3 kr., pri hektolitrju za celih 3 gld. 20 kr. ali skoro za 9 litrov. Vino, ki je bilo prej po 56 kr. bokal, se po pravici sme točiti liter po 40 kr. ($39\frac{3}{5}$ kr.), ono po 60 bokal zdaj liter po 43 kr. (natančno $42\frac{2}{5}$ kr.), ono po 64 kr. bokal — liter po 46 kr. (natančno $45\frac{1}{5}$ kr.), ono po 72 kr. bokal zdaj liter po 51 kr. (natančno $50\frac{1}{10}$ kr.) in ono po 80 kr. bokal — liter po 57 kr. (natančno $56\frac{1}{2}$ kr.) itd.

Ceno vina na drobnem smo zato tako natančno razložili, ker smo sami skusili, da krčmarji pri novi meri iščejo neopravičenega dobička. Res da se nekatere cene, n. pr. 37 kr. (prej bokal 52 kr.), ne dajo razdeliti v enake dele, tako, da tisti, kdor zahteva le četrť litra, mora plačati 10 kr. (kajti če plača le 9 kr. ima krčmar zgubo), ali vsaj kdor zahteva cel liter ali dva pollitra, ima pravico zahtevati, da dobi vino za toliko, kolikor je na podlagi stare cene vredno. Če se krčmar ustavlja, ga pa pustite; ko bo videl, da nič vina ne speča, se bo že podal pravični cení. Le premislite! Kdor je navajen vsak dan piti stari bokal, ga pije leto in dan vsaj 360 bokalov, in če ga plačuje po 40 kr. bokal, izdà na leto zanj po 144 gld. 360 je pa čez 520 litrov; če plačuje liter po 32 kr., plačuje ga čez 3 kr. predragó, in pri hektolitrju 3 gld. 30 kr. preveč, tedaj pri 520 litrih celih 16 gld. 16 kr. preveč, katere krčmar neopravičeno kot dobiček v žep vtakne.

(Konec prih.)

Kako zamoremo pretočeno vino čistiti in lepšati?

II.

3. Rudeče vino se ne sme nikoli čistiti z ribjim klejem, z gelatino pa malokedaj, ker bi mu tako lepo rudečo barvo skvarili. Marveč rudeče vino se navadno čisti le z jajčevim beljakom. Na 3 vedre vina gre 5—6 beljakov, ki se pa imajo vzeti iz novih jaje in žolčaka popolnem očiščeni biti; sicer utegne edino slabo jajce vse vino pokaziti.

Beljak odbran se zamoči z vodo, potem se mu doda žlica soli; vse se potem zmečka in po-

meša, da je podobno mlademu snegu. Sedaj se vlije snežnobela zmes v polovnjak, ter z drogom pomeša. Brž potem, ko se vinu pozna, da je svetlo, čisto postalo, se mora pretočiti; sicer se je bati, da se gošča zopet vzdigne in vse vino skali in pokvari. Sploh na pretakanje pri umetnem čiščenju vina se ne sme pozabiti.

Čeravno pa še naši vinorejci umetnega čiščenja vina ne poznajo ali manj zanj marajo, ga temveč čislajo in rabijo previdni krčmarji in prebrisani vinotrčci. Ti umijo vino, ki je morebiti prirastlo na slabem trsu, imelo po zemlji in gnoju okus, ležalo na obilnih drožih, ali zavolj kisline bilo male vrednosti, po umetnem čiščenju že v prvem letu spremeniti v dobro in čudovito zboljšano vino, ki lahko kupea najde. Vina previsoke barve dobijo boljšo barvo, potem mehka mažasta vina postanejo bolj krepka. Močna aromatična vina se po umetnem čiščenju hitreje zorijo, dobivajo poprej kakor sicer svoj prijetni duh, fini boket in primer-no barvo.

Vendar s tem ni rečeno, da umetno čiščenje sodi za vsako vino. To misliti, bilo bi zelo napačno. Vina, ki imajo malo kisline, in malo droži in pičlo čreslovine, se ne smejo umetno čistiti. Taka vina bi po tem načinu le oslabela. Enako škodljivo bi bilo umetno čiščenje zlahktnim vinom in vinom iz izvrstnih letin.

To so poglobitni nauki gledé umetnega čiščenja in lepšanja vín, posneti iz mnogoletnihkušenj.

Sejmovi 14. jan. v Beračah. 17. jan. pri Kapeli, v Mahrenbergu, v G. Radgoni, v Petrovčah. 20. jan. v Ernaužu, v Bučah, pri sv. Mohorju, pri sv. Lenartu v Slov. goricah, in v Brenski gori. 21. jan. v Teharju. 22. jan. v Mozirju.

Dopisi.

Med Muroj in Dravoj. Srčno razveselil si, ljubi „Gospodar“! ni samo nas Hermanove volilce, ampak slobodno rečem celí slovenski narod, s tem, ker si nam prinesel v domači besedi glasoviti govor, s kojim je naš izvoljenec g. Herman na novo posvedočil, kako mu je vedno pri srcu blagor kmečkemu stanu, in javno življenje slovenskega naroda, kojega pravice tako možato in sijajno zastopa. Zares ponosni smemo biti mi stanovniki in volilci okrajev: sv. lenartskega, gornjeradgonskega, ljutomerskega, ormuškega, ptujskega, rogaškega in šmarskega, da smo si izbrali moža prebrisane glave in poštenega srca, ki se za resnico in pravico neustrašljivo poteguje.

Poštenje, resnica in pravica še so vselej zmagale in bodo še tudi zdaj. Gromovite besede, katere so v pretečenem adventu federalistični poslanci v Beču govorili, čule in zapomnile so se tudi na odličnišem mestu in zaradi tega stoji zdajno ministerstvo že na slabih nogah. Tako se